

ГОДИНА III.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 51.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40. А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЌУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Извештај привремене управе о српској народној позоришној дружини.

(Наставак.)

Радимо дакле и помозимо сами себи, али не тренутним пламеном, као што се у нас већином започињу озбиљне ствари, већ радимо мушки, разборито, не сматрајући позоришну ствар модом или простом забавом, него је узмемо као грађанску дужност, коју налаже озбиљно родољубље да радимо за себе а не за туђинце. Ова мисао народне саможивости мора нас једанпут све проникнути, ако не желимо другоме служити на веки, а тога не чини данас ни један свестан народ на свету, па ни сами Турци. На посао дакле, па засведочимо своје родољубље делом, а не тек празним речима. Време је дошло, кад треба радити из дужности, а не из тренутнога одушевљења.

Послушајмо само како лепо говори о томе Ј. Ђорђевић: „Народ је вечан, народ је јак, народ је богат. Њему нема смрти док се сам не убије; његове мишице стварају големе војске; његови новчићи стварају милионе; па зар и он да дође као дужник, који свој дуг пориче, или га платити не може? Зар народ читав, зар милиони народних глава да изјаве, да су „банкроти,“ где је говор о своти, са којом један једини човек сред њега имања може да располаже? А не, то не сме да буде, и док има у народу још само једно поштепо перо и једна поштена душа, и то једно перо, и она једна уста треба да војују против те грдне срамоте, коју хоће да му нанесе глупост или безсавесност појединих, који јавно у његово име говоре, и своје мане њему пришивају.“

Позоришна је дружина од постанка свога до данашњег дана, дакле за 13 година, научила свега 202 позоришна комада, и то за време пре-

ђашње управе, а за 7 година, 90 комада, а за време садашње управе 112 комада. У том броју има 54 изворна, а 43 за нашу позоришницу прерађена или посрбљена комада, а од тога долази на пређашњу и на садању управу по 27 изворних комада, а од прерађених и посрбљених дела 17 на пређашњу а 26 на садашњу. У изворним комадима има 3 трагедије, 24 драме, 21 шаљиванига, 3 позоришне игре, 3 алегорије, 2 слике из прошлости српске, 1 слика из живота, 1 драмлет, и 1 лакрдија. Од изворних позоришних дела написано је у најновије доба, тако рећи за нашу позоришницу, 40 комада. Ето какав јелед полет дало позориште и за ово кратко време нашој новијој драматској књижевности, а шта би тек било, да наше позориште не кубури непрекидно, па да може писце по њиховој заслуги награђивати и на радних подстицати!

На реду је сада, да прегледамо рад позоришни од прошле главне скупштине до данас. И ове године није сијало сунце нашем позоришту. Тешка времена нису допустила, да се опорави од пређашњих удараца, те је тако и ова година, по броју тринаеста, протекла само у грдним напорима и пожртвовањима, у бризи и старању за одржањем нашег позоришта. Тога ради морала је управа и опет издати позив на прилогање, а у томе је позиву тражила, да свака душа српска приложи само по један новчић на позориште, па да му се осигура опстанак за наредно. Овај позив имао је до сада приличнога успеха, а можемо се надати, да ће имати и бољег, ако се времена на боље окрену.

— Позоришна дружина добила је три нова, а изгубила је своја три стара члана. Нови су чла-

нови Д. Ружић, Д. Ружићка и Петар Добриновић. Ружић и Ружићка познати су нам из пређашњих времена. Они су даровитошћу и обилатошћу своје приказивачке уметности стекли себи већ лепа имена и гласа у нашем поришном свету, па су тако од велике користи сваком позоринту, а тим више нашем, где не може сваки глумац само једну струку да игра. У Петру Добриновићу стекли смо младог, даровитог глумца, који у конверзационим комадима, у финијим комичним улогама, а и у нижој комици показује лепе знаке напретка. Од старих глумаца, који су отишли од позоришта, на првом нам месту ваља споменути Николу Рашића, који је имао ванредна дара за приказивање нижих комичних улога, а лепу је способност показао и као представљач комичних карактера. На друго место долази питомац нашег позоришта Ђорђе Соколовић, који је променио позорицу са приватним животом. И он је леп успех показао у приказивању мањих карактерних и нижих комичних улога. Трећи је на реду питомац нашег позоришта Ђубомир Петровић, који је лепо предавао као приказивач комичних улога и слика и прилика из нашег народног живота. И сви остали чланови, а нарочито подмладак, коракнули су напред у позоришној уметности, као што то признају и страни нама не баш пријатељски листови.

Од прошле главне скупштине до данас научила је позоришна дружина 19 нових комада, а међу њима 5 изворних, и то 2 драме, и 3 ша-

љиве игре, и 5 прерада. Од трајне су вредности преводи: „Дон Карлос,“ „Виљем Тел,“ „Драгомира,“ „Живот је сан,“ „Циганин,“ „Сеоска школа,“ „Гренгоар,“ а од изворних комада служе зајста за украс зборнику позоришних дела обе драме: „Сан и јава,“ оддра Милана Јовановића. Ова два дела знаменита су и с тога, што је то прва билогија, која се на нашој позорици представљала два вечера једно за другим.

За цело ово време приказала је позоришна дружина 224 комада у 175 представа, и приредила је 1. беседу у Панчеву, 1. у Вуковару, 1. село у Суботици и 1. вечерњу забаву у Вуковару. Од тих представа дошло је свега 17.188 ф. 33 новч. а. вр.

Од прошле главне скупштине до данас обила је позоришна дружина ова места: Вршац, Панчево, Нови Сад, Суботицу, Вуковар, и одакле се за који дан креће за Земун, а отуда или у Митровицу, или у Вел. Бечкерек, ако се добије тамошње позориште, па онда у Ст. Бечеј, Сентомаш, а на зимовиште у Нови Сад. На целом том путу најбоље је прошло наше позориште у Суботици, где су га наша браћа Буњевци прихватили као своје рођено. Да је среће, па да може наше позориште бар једну зиму провести у Суботици, то онда Суботица не би била изгубљена за нас, а и овако је сва нада, да не ће остати без добрих последица утицај нашег позоришта на Буњевце, нарочито ако се бар сваке друге године тамо оде.

ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ МАЂАРСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Свршетак)

Трећи покушај догоди се године 1789 у Левочи. У бр. 54, „Мађар. курира“ од год. 1789. има о томе овај извештај, који у преводу од прилике овако гласи:

„У Левочи 22. јуна. Како прошлих месојећа не беше овде никаквих комедијаша (sic!) од заната, играху позоришта млађа господа вармеђашки сами собом по двапут на недељу немачким језиком врло лепо, и приказиваху прекрасне комедије. Тад паде на једаред Његовом високопородију, господину поджупану Илији Хорвату — који и иначе увек готов беше унапређивати

част и дику мађарског народа — паде му у главу та племенита мисао: да треба не само немачки, него и мађарски младићи у свом животу мађарском језику да приказују и по који лепи комад у обичном позоринту, и да покажу, да су и они (мађарски младићи), као и други народ, способни што ваљано учинити. И тај заслужни поджупан ципске вармеђе не обану се те своје мисли, већ он брже боље набави мађарских књига, и у њима позоришних дела, па приволи племениту мађарску омладину, што тамо живљаше, да мађарски глуми, те да и међу

Немцима зазвони и мађарски језик у својој красоти. И приказаху две представе. Прва представа би други дан по ускресу и на тој глуми присуствоваху: осим многих других немеша, Његова Екселенција канавски диштрикт-комесар господин од Сентивањи и ципски бискуп господин гроф Реваји с целим својим капитулом — а то је почаст, којом се не похвали још ни једна немачка комедија. Ова мађарска комедија тако лепо испаде за руком, да се са свих страна могло чути од радости клицање и плескање — те се та представа мораде поновити и други дан после Духова, у присуству многе стране госпoде.“ А приказивали су, као што се из тог извештаја дознаје, жалостиву игру „Константина“ Фрање Фалудија, а узгред да речемо, градивом ове игре послужи се касније Сиглигети у својој трагедији „Валерији“, која је лане добила телекину награду. За одличнија седишта пла-

ћало се шта је ко хтео, за последње пак по десет крајдара. Представа се започела у 5 сахата пред вече. Ко је све у тој глуми глумио, није забележено; на позоришним цедуљама имена приказивача побележена су само почетним словима.

И речи оне: „Да и међу Немцима зазвони и наш мађарски језик у својој красоти“ беху доиста пажљиво срочени израз против немачке навале, која оживи и овлада у Угарској са владавине цар-Јосифове. Али који су требали, добро су разумели шта значе те речи — т. ј. да се за тим стане, да се одржи и сачува мађарска народност.

Иза покушаја у Левочи не погибе више идеја мађарскога позоришта; од то доба хваташе иста све већма маха. (Не би згорега било, ако би поменути с почетка историчар Силађи проучио о постанку мађарског позоришта и оно у бр. 35. 36. 39—42. овога листа. Ур.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Виљем Тел.“) приказан је био на нашој позорници 21. новембра. Ова два шилерова, пуна лепих мисли о ослобођењу и уједињењу швајцарских племена, налази увек на допадање, само ако приказивачи умеју бити добри тумачи тих песникових мисли, па ако по њима и изведу карактере у драми. У похвалу наших приказивача морамо рећи, да се већина од њих доближила задатку обележеном од песника самог. Ружић (Тел), Лукић (Атингхаузен), Сајевић (Мелхтал), Д. Ружићка (Хедвига), Ј. Сајевићка (Берта), Зорић (Геслер), Недељковић (Руденц), — били су на свом месту, али то се не би дало рећи и о неким завереницима, на којима ниси могао опазити, да им је заиста до тога стало, да им се ослободи мила постојбина од туђег насиљништва. У призорима, где ваља пламеним речима подстицати друге на рад за ослобођење, треба да лете речи из уста, а не да се сваки час примети, како се глумац спотиче, што пије добро на изуст научно своју улогу, и како очекује од духа позоришног, шаптата, речи, да не би насео на пруду узбурканог мора позоришног. Научити ваља дакле улогу, и то добро, ако хоће глумац да је на позорници слободан, иначе ће бити везан, све да има и јако изоштрен слух. Учити и мучити се треба, јер само науком и муком може се напредовати у позоришној уметности. ←

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Београду.) У народном позоришту у Београду одређен је за месец децембар о. год. овај ред позоришних представа: У недељу 1-вог: „Бој на

Косову“ (од Стерије). — У среду 4-тог: „Шах краљу.“ — У петак 6-тог: „Црна краљица.“ — У недељу 8-ог: „Стеван, краљ босански.“ — У среду 11-ог: „Телеграм“ и „Краљ и глумац,“ (први пут.) — У петак 13-тог: „Нервозни.“ — У недељу 15-тог: „Сађурица и шубара.“ — У среду 18-тог: „Шаљива игра,“ (први пут.) — У петак 20-тог: „Марија Тјудорова.“ — У недељу 22-ог: „Граичари.“ — У четвртак 26-тог: „Звоначар богородичине цркве.“ — У петак 27-ог: „Циганин.“ — У недељу 29-тог: „Тајна коњаничка“ (први пут). — Замена. „Сланик.“ — „Шарлатанизам.“ — „Гренгоар.“

* (Народно позориште у Загребу.) У народном позоришту у Загребу, пише „Vienac“, певала се 2. децембра о. г. први пут росинијева гласовита комична опера „Севилски берберин“ с веома добрим успехом. Десићка (Розина), гђа Формастинијева (Берта), Кашман (Фигаро), Новак (Дон Бартоло), и Хлостик (дон Базилио) успели су веома сретно а публика их је плеском поздравила. Лендинара (гроф Алмавива) певао је боље него у Риголету, али му је глас слаб. — И нашу драму не прати ове сезоне особита срећа. Нови комади „Жан де Томреј“ и „Voyage de monsieur Perichon“ (путовање г. Перисона) нису се допали. Свакако је боље прошла комедија Жил Верна „Нећак из Америке“. Али разлог слабом напретку ваља тражити и у другим неповољним околностима. Г. Брани прекршио је против свог обећања уговор, и отишао је за учитеља у Тополовац, а Ружићка, Перисова, Фрајденрајх и Племенчић оболели су. Крај такве невоље тешко је напредовати.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 5.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 6. ДЕЦЕМБРА 1874.

НАША ВРЕЋА ЗАКРПУ.

Шаљива игра у 2 раздела, с певањем, по немачком покрбио Лаза Телечки.

О С О Б Е:

Доктор Киселић, лекар	Недељковић.
Персида, жена му	Ј. Маринковића.
Анега, ћћи му	Л. Хаџићева.
Сомчић, главничар, пре тога алвација	Зорић.
Наста, жена му	Ј. Поповићева.
Светозар, син му	Лукић.
Нириватра, ујак му	Вујић.
Ержа, куварица код Киселића	Љ. Зорићева.
Сока, собарица код Сомчића	Б. Хаџићева.
Тапетар	Добриновић.
Кувар	Бунић.
Шегрт	М. Зорићева.
Послужитељ	Вожовић.
Локај	
Ловац	

Збива се у Пешти и Будиму.

ВОЛУЈЕ: М. НЕДЕЉКОВИЋКА.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата по че подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.